

С.М. Кучеренко, Б.Г. Лях, Ю.І. Сичов, І.І. Литвиненко, В.В. Самчук

ПАНОРАМНО-АЛГОРИТМІЧНИЙ МЕТОД МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ

Кожного року Міністерство охорони здоров'я України оголошує статистичні дані різних видів захворюваності населення. Невід'ємною частиною загальної захворюваності населення є професійна захворюваність. Вона об'єднує категорії захворювань, які виникли в результаті професійної діяльності людини та зумовлені винятково чи переважно впливом шкідливих виробничих факторів і певних видів робіт. Основними професійними захворюваннями є пневмоконіоз, хвороби опорно-рухового апарату, бронхіт, катаракта, рак, профдерматози, вібраційна хвороба, сенсоневральна приглухуватість та деякі інші.

Нині усі ці хвороби дуже ретельно вивчені і встановлені основні причини їх виникнення (екологічний фактор, технологічні умови праці і, на жаль, недбале ставлення до засобів захисту та інше).

А чим найчастіше хворіють студенти протягом навчання у виші? І чому?

На перешкоді до нормального перебігу навчального процесу стають переважно гострі респіраторні захворювання. Причин їх виникнення дуже багато, але практично всі можна звести до однієї загальної – зниження імунітету. У свою чергу однією з головних причин цього є порушення психологічного стану студента, збурюючим фактором якого є морально застарілі технології навчання. Тому на робоче місце часто потрапляють люди неврівноважені, часто подавлені, невпевнені у собі, грубі і нахабні. Такою поведінкою вони прикривають свою некомпетентність, хоча в сутності вони, скоріше за все, люди ранимі. І ця ситуація викликає в деяких депресію, агресивність, злість, смиренність – як фактор прояву залежності і безнадійності.

Отже, створення умов для психокорекції під час навчального процесу є одним з основних завдань сучасного педагога, який повинен бути в ідеальному випадку і кваліфікованим психологом.

На цій підставі і кардинальні зміни, які відбуваються в нашому суспільстві, висувають високі вимоги до особистісних і насамперед до професійно значущих якостей національних кадрів з вищою освітою. Актуальними стають активність, ініціативність, урівноваженість, ввічливість, самостійність, висока відповідальність спеціаліста, що неможливо без професійної компетентності на основі фундаментальних знань, які забезпечують мобільність і адаптивність до динамічних умов ринку праці.

Проведення психодіагностування мотивації студентів різних курсів і спеціальностей і зіставлення їхніх мотивів і рівня здобутих знань, умінь і навичок із рівнем психологічного стану дає нам привід говорити про те, що рівень знань, умінь і навичок прямо залежить від умотивування студента та його загального стану здоров'я.

Рівень знань – це можливість досягти внутрішнього комфорту, мати можливість бути щасливим, оскільки якщо немає знань – немає здоров'я, немає знань – немає інтересу, немає знань – немає друзів, немає знань – немає грошей, немає знань – складно жити та ін.

Коли немає знань – людина “порожня”, і чим більше “порожнечі”, тим більше стресів, а це джерело хвороб, це шлях до ослаблення всіх сфер життя людини в суспільстві.

Практика показує, що з кожним новим навчальним роком до вищих навчальних закладів приходять все більше студентів-першокурсників, які слабо підготовлені до інтенсивного навчання. В основному це пов'язано з низьким рівнем загальноосвітньої підготовки учнів, тому що у середній школі переважають, як правило, репродуктивні методи навчання, які не розвивають творчий потенціал учнів, не сприяють формуванню його умінь працювати з інформацією, виокремлювати в ній головні положення,

аналізувати і систематизувати її тощо. Ця нездатність деякою мірою ускладнює навчання і знижує мотивацію до навчання у ВНЗ.

Ці вимоги викликані однією з характерних рис сьогодення – інтенсивним нагромадженням інформації для навчального матеріалу, появою у виробництві принципово нових методів, технологій, у тому числі і комп'ютерних, що базуються на безпосередньому використанні останніх досягнень науки і техніки. І тому сучасний студент повинен вміти орієнтуватися в потоці потужної навчальної інформації.

Ураховуючи вищесказане, а також неможливість індивідуального підходу в навчанні та психологічного відбору абітурієнтів, необхідно переосмислити попередній досвід технології мотивації до навчання.

Сьогодні педагог повинен застосовувати такі методи і форми організації навчального процесу, які б сприяли глибокому засвоєнню знань і вмінь, як може за короткий час, у якому не залишається місце для мотиваційного впливу. Це обумовлено тим, що тільки зазначені показники підвладні перевірячці, а таким, як формування і розвиток здібностей, прояв самостійності в здобуванні знань, ініціативності та іншим, не приділяють уваги.

У такій ситуації, викладачі при підготовці студента-першокурсника особливо зазначають тільки такі технології навчання, які акцентують увагу на раціональній та оптимальній подачі згідно з арифметичною прогресією і використовують мотивацію до навчання на основі міжпредметних та міжтемних зв'язків, у які закладено методологічну, освітню, розвиваючу, виховну, конструктивну функції.

При дослідженні трьох комплексних типів спонукання до мотивації навчання, виділені П.М. Якобсоном, було встановлено, що мотивація, яка може бути умовно названа "негативною", під якою розуміється спонукання студента, викликана усвідомленням деяких незручностей і неприємностей, що можуть виникнути, якщо він не буде навчатися.

А така мотивація, яка теж пов'язана з мотивами, закладеними поза навчальної діяльності, але має позитивний характер, яка пов'язана з громадянськими і моральними якостями студента, з його життєвою перспективою, та мотивація, що закладена в самому процесі навчальної діяльності, тобто спонукує вчитися, опановувати визначене коло знань, умінь і навичок, сам процес здобуття знань – дали найвищі результати при вивченні навчального матеріалу і виявилися найкращими типами мотивації, які сприяють гармонійному розвитку і психологічному комфорту студентів. Усе це допомагає формуванню особистості та готовності до професійної діяльності, що є джерелом впевненості в собі і становить основу подальшого здорового життя.

Тому серед основних, більш важливих і, у той же час, складних завдань, які стоять перед вищою школою і перед кожним викладачем, є завдання створити технологію, яка б формувала у студентів стійку позитивну мотивацію до навчальної діяльності. Результатом її було: максимальне засвоєння знань, умінь та навичок; кропітка, систематична самостійна навчальна робота; стабільний психічний стан протягом усього навчання, що є запорукою здоров'я; гармонійне формування особистості до професійної діяльності.

Одним із шляхів здійснення довгострокової мотивації до навчання (на весь етап навчання у ВНЗ) є створення панорамно-алгоритмічної картини, яка повинна містити:

- аналіз вибраного фаху (можливі місця роботи, перспективи на майбутнє професії і т.п.);
- мету відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики, яку повинні досягти студенти після закінчення ВНЗ, тобто які знання, уміння і навички він отримає після навчання. Забезпечити досягнення цієї мети, на думку авторів, може: знання проблем, що існують у галузях промисловості (згідно зі спеціалізацією), сьогодні не вирішених фахівцями, а також коло вирішених проблем, що дозволило створити базу даних для використання цих рішень при розробленні нових технологій, машин, методів, процесів та ін.;
- знання завдань, які необхідно вирішити при розгляді проблем галузі;

- завдання, які вирішені викладачами ВНЗ при захисті ними докторських і кандидатських дисертацій, при написанні монографій, навчальних посібників та ін.;
- усі дисципліни, які будуть вивчені з розкритим найменуванням усіх тем, та зв'язок між дисциплінами, інформаційні тести з тем;
- теми дипломних проектів, запропоновані кафедрою на найближчі роки, і теми дипломів, захищених випускниками останніми роками;
- список методичних матеріалів (у вигляді відкритої книги, яка може доповнюватись як викладачами, так і студентами), що використовуються студентами при написанні дипломних проектів, курсових проектів, контрольних тощо;
- структура дипломного проекту і панорамний метод представлення процесу навчання, що дозволяють зрозуміти, як можна (і потрібно) опанувати методи (за допомогою знань, умінь і навичок, набутих у ВНЗ), які дають можливість виконувати завдання галузі, що робить випускників ВНЗ необхідними (потрібними) в дослідницьких і проектних інститутах, на виробництвах.

На базі проведених досліджень автори дійшли висновку, що однією з ефективних технологій мотивації до навчання є створення панорамно-алгоритмічного методу на основі чіткої постановки мети та її досягнення на кожному етапі навчання у ВНЗ і створення панорамної картини, що дозволяє бачити всю необхідність копіткої роботи для формування знань, умінь і навичок.

Список літератури: 1. Кукушкин В.С. Введение в педагогическую деятельность: Учеб. пособие. – Ростов н/Д: МарТ, 2002. – 217 с. 2. Кучеренко С.М., Лях Б.Г., Сичов Ю.І., Литвиненко І.І., Самчук В.В. Один з напрямків психологічної корекції особистості в ході навчального процесу // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – Зб. наук. пр. / за ред. Л.Л. Товажнянського, О.Г. Романовського. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2010. – Вип. 26 (30). – С. 284-289. 3. Інформація про взаємозв'язок вивчаємих дисциплін та наук – джерело інтересу та психологічного комфорту навчаємих: Монографія / Кучеренко С.М., Лях Б.Г., Сичов Ю.І., Іванченко О.С., Самчук В.В., Білецька І.В., Кучеренко Н.С. – Харків: УПА, 2009. – 57 с. 4. Алгоритмічний метод мотивації до професійної діяльності: Монографія / Кучеренко С.М., Лях Б.Г., Сичов Ю.І., Лазаренко В.І., Самчук В.В., Білецька І.В., Кучеренко Н.С. – Харків: УПА, 2008. – 57 с. 5. Психолого-педагогический словарь / Сост. Рапацевич Е.С. – Минск: Современное слово, 2006. – 928 с. 6. Сисоєва С.О., Поясок Т.В. Психологія та педагогіка: Підручник для вищих навчальних закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форми навчання. – Вид. 2-ге, доп., випр. – Кременчук: ПП Щербатий О.В., 2008. – 532 с. 7. Психологічні особливості формування професійно значущих якостей майбутнього спеціаліста: Навч. посіб. / Кучеренко С.М., Лях Б.Г., Сичов Ю.І., Лазаренко В.І., Іванченко О.С. – Харків: УПА, 2011. – 107 с.

Bibliography (transliterated): 1. Kukushkin V.S. Vvedenie v pedagogicheskuyu dejatel'nost': Ucheb. posobie. – Rostov n/D: MarT, 2002. – 217 s. 2. Kucherenko S.M., Ljah B.G., Sichov Ju.I., Litvinenko I.I., Samchuk V.V. Odin z naprjamkiv psihologichnoï korekciï osobistosti v hodi navchal'nogo procesu // Problemi ta perspektivi formuvannja nacional'noï gumanitarno-tehnicnoï eliti. – Zb. nauk. pr. / za red. L.L. Tovazhnjanskogo, O.G. Romanovs'kogo. – Harkiv: NTU “HPI”, 2010. – Vip. 26 (30). – S. 284-289. 3. Informacija pro vzaemozv'jazok vivchaemih disciplin ta nauk – dzherelo interesu ta psihologichnogo komfortu navchaemih: Monografija / Kucherenko S.M., Ljah B.G., Sichov Ju.I., Ivanchenko O.S., Samchuk V.V., Bilec'ka I.V., Kucherenko N.S. – Harkiv: UIPA, 2009. – 57 s. 4. Algoritmichnij metod motivacii do profesijnoï dijal'nosti: Monografija / Kucherenko S.M., Ljah B.G., Sichov Ju.I., Lazarenko V.I., Samchuk V.V., Bilec'ka I.V., Kucherenko N.S. – Harkiv: UIPA, 2008. – 57 s. 5. Psihologo-pedagogicheskij slovar' / Sost. Rapacevich E.S. – Minsk: Sovremennoe slovo, 2006. – 928 s. 6. Sisoeva S.O., Pojasok T.V. Psihologija ta pedagogika: Pidruchnik dlja vivih navchal'nih

zakladiv nepedagogichnogo profilju tradicijnoї ta distancijnoї formi navchannja. – Vid. 2-ge, dop., vipr. – Kremenčuk: PP Werbatij O.V., 2008. – 532 s. 7. Psihologichni osoblivosti formuvannja profesijno znachuwih jakostej majbutn'ogo specialista: Navch. posib. / Kucherenko S.M., Ljah B.G., Sichov Ju.I., Lazarenko V.I., Ivanchenko O.S. – Harkiv: UIPA, 2011. – 107 s.

С.М. Кучеренко, Б.Г. Лях, Ю.И. Сычов, И.И. Литвиненко, В.В. Самчук

ПАНОРАМНО-АЛГОРИТМИЧЕСКИЙ МЕТОД МОТИВАЦИИ ОБУЧЕНИЯ

В статье рассматривается панорамно-алгоритмический метод мотивации к обучению, который дает возможность достичь психологического комфорта студентов и способствует гармоническому формированию личности и гоовности к профессиональной деятельности, что является источником уверенности в себе для дальнейшей здоровой жизни.

S.M. Kucherenko, B.G. Ljah, U.I. Sychov, I.I. Lytvynenko, V.V. Samchuk

PANORAMIK-ALGORITHMIC METHOD OF MOTIVATION TO TEACHING

The article deals with panoramic-algorithmic method of motivation to learn, which makes it possible to achieve the psychological comfort of students and contributes to the harmonious development of personality and goovnosti for professional work, which is a source of confidence for the future of healthy life.

Стаття надійшла до редакційної колегії 15.04.2011